

Federalna vlada ne sme ustaviti gradnje religioznih projektov. (Narislal Jerger.)

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom — Poslovenil Vladimir Levstik

"Vrag si ga vedi, če ne slepari!" Miusov je zamišljen obstal, neodločno gledaje za odhajajočim burkačem. Ta se je obrnil, in ko je videl, da Pjotr Aleksandrovič gleda za njim, mu je z roko vrgel poljub.

"Ali vi pojdetek k igumanu?" je Miusov s pretrganim glasom vprašal Ivana Fjodoroviča.

"Zakaj pa ne? Mimo tega me je iguman še večerj posebej povabil."

"Na žalost se čutim res skoro primoranega, da grem na ta prekleti obed," je nadaljeval Miusov še vedno s tisto trpkim razdraženostjo, ne meneč se za to, da ga je menišeček poslušal. "Treba je, da se tam vsaj opravičimo za to, kar smo napravili, in pojasnimo, da ni bilo po naši krivdi... Kako mislite?"

"Da, treba je pojasniti, da nismo bili mi. Očeta pa itak ne bo," je pripomnil Ivan Fjodorovič.

"Se vašega očeta bi se manjkalo! Prekleti obed!"

In tako so šli vendarle vsi. Menišeček je molčal in poslušal. Na poti skozi gozdlič je samo enkrat omenil, da oče iguman že davno čakajo in da so se zakasnili za več nego za pol ure. Nihče mu ni odgovoril. Miusov se je sovražno ozrl na Ivana Fjodoroviča:

"Vidiš ga, zdaj gre na obed, kakor da ni bilo ničesar!" je pomislil. "Trda glava pa karamazovska vest."

VI

Semenišnik-karierist

Aljoša je privedel svojega starca v spalno sobico in ga posadil na posteljo. Bila je to zelo majhna sobica z najpotrebnejšimi pohištvi; ozka postelja je bila železna in na njej je ležala namestu žimnice samo polstina. V kotu pri svetlih podobah je stal čitalnik, na katerem sta ležala križ in evangelij. Starec se je v iznemoglosti spustil na posteljo; oči so se mu bleščale in dihal je težko. Ko se je vsedel, je pazljivo pogledal Aljošo, kakor bi o nečem premljeval.

"Pojd, dragi, pojd, meni zadošča tudi Porfirij, ti pa hiti. Potrebni si tam, idi k očetu igumanu in streži jim pri kosilu."

"Blagoslovite me, da smem ostati tu," je s prosečim glasom rekel Aljoša.

"Tam si bolj potreben. Tam ni miru. Stregel jim boš in se izkazal koristnega. Če se razvamejo strasti, pomoli. In vedi, sinko (starec ga je rad tako imenoval), da tukaj tudi v bodoče ni mesto zate. Zapomni si to, mladenič. Kakor hitro me Bog spozna za vrednega, da stopim predenj — pojdi tudi iz samostana. Odiš povsem."

Aljoša se je zdrznil.

"Kaj ti je? Tu zdaj še ni mesto zate. Blagosloviljam te za veliko nalogo med svetom. Dolga pot je še pred teboj. In oženiti se boš moral, moral se boš. Vse boš moral prenesti, preden se vrneš semkaj. In dela boš imel veliko. Toda jaz ne dvomim o tebi, zato te tudi pošljem. Kristus je s teboj. Ohrani ti Njega in On bo ohranil tebe. Veliko gorje boš videl in v tem gorju boš srečen. V gorju išči sreče: to bodi tvoj zakon. Delaj, delaj neprestano. Zapomni si poslednje moje besedo, zakaj dasi bom še govoril s teboj, so vendar ne samo moji dnevi, ampak tudi že moje ure seštetje."

Na Aljoševem obličju se je spet izrazila silna presunjenost. Koti ustnice so mu drgetali.

"Kaj ti je že spet?" se je tiho naumehnil starec. "Posvetni ljudje naj s solzami spremljajo svoje rajnike, mi tukaj pa se radujemo, kadar nam oče odhaja s tega sveta. Radujmo se in molimo zanj. Ostavi me tedaj. Moliti moram. Pojdi in podvizaj se. Bodi pri svojih bratih. A ne samo pri enem, ampak pri obeh."

Mirko Logar:

Spominčice

"Spominčice, samo dinar šopek."

Boris je kupil tri šopke, jih preplačal in položil pred se. Že davno je prelital vse revije, do čitanja mu ni bilo. Dih pomladi je polnil promenado. Boris je gledal mimoidoče sprehajalce in prihajajoče kavarniške goste. Deklica s spominčicami ga je bila za trenutek predramila iz sanj, a v naslednjem hipu je bil že spet zatopljen v svoje misli.

"He, Boris, kaj pa tu samevaš? In ti šopki? Nemara čakaa kako damo? Ali te je pa pustila morda na cedilo, ko tako klaverno gledaš v svet."

"Mirko! Od kod pa ti? Dolgo se že nisva videla. Sedi in povej, kaj delaš."

"Da, čas hiti. Srednješolske klopi sva do osme skupaj brisala, potem so se pa najine poti ločile. Sicer mi pa rajši ti povej, kaj te teži in kaj pomeni tale gozdič spominčic na kavarniški mizi."

"Mirko, ne zbijaj šal. Na ta način me ne razvedriš."

Starec je vzdignil roko, da bi ga blagoslovil. Aljoša se ni mogel upirati, čeprav se mu je silno hotelo, da bi ostal. Rad bi ga bil še kaj vprašal; posebno mu je bilo na jeziku vprašanje, kaj je pomenil tisti globoki poklon pred bratom Dmitrijem, a ni se ga upal izreči. Videl je, da bi mu starec sam brez vprašanja pojasnil, če bi bilo mogoče, toda očividno ga ni bilo volja. A ta poklon je bil strašno iznenadil Aljošo; bil je trdno uverjen, da se skriva v njem skrivnostni pomen. Skrivnost, nemara pa tudi strašen. Ko je stopil izza ograje samotičke, da bi hitel v samostan k pričetku obeda pri igumanu (seveda samo zato, da bi stregel pri mizi), se mu je zdajci bolesto skrčilo srce in ustavil se je na mestu: bilo mu je, kakor da so pred njim iznova odjeknile starčeve besede, s katerimi je napovedal svoj toli bližnji konec. Kar je starec prerokoval, in še s tako točnostjo, se je moralo nedvomno zgoditi, Aljoša je bil sveto prepričan o tem. Toda kako naj ostane brez njega, kakor naj živi, ne da bi ga videl in slišal? In kam naj se obrne? Pravi mu, naj ne plaka in naj gre iz samostana, o Gospod! Aljoši že davno ni bilo tako težko pri srcu. Naglo je krenil po gozdiču, ki je ločil samotičke od samostana; nezmožen, da bi prenašal svoje misli, tako zelo so ga težile, je jel gledati na stoletne smreke obakraj gozdne steze. Razdalja ni bila velika, ne več ko pet sto korakov; niti srečati ne bi bil mogel nikogar ob tej uri — a tedajci je na prvem ovinku steze opazil Rakitina. Ta je nekoga čakal.

"Pa ne da bi čakal mene?" je vprašal Aljoša, ko je prišel do njega.

"Prav tebe," se je nasmešnil Rakitin. "K očetu igumanu hitiš. Vem, gostija je pri njem. Take pojedine že ni bilo od tistega dne, ko je gostil arhierija in generala Pahatova. Mene tam ne bo, ti pa le pojdi, da jim boš podajal omake. A povej mi nekaj, Aljoša: kaj pomenijo te sanje? Vidiš, to sem te hotel vprašati."

"Kakšne sanje?"

"Nu tisti dozemeljski poklon tvojemu bratu Dmitriju Fjodoroviču. Kar s čelom je udaril ob tla, pa kako?"

"Očeta Zosimo misliš?"

"Da, očeta Zosimo."

"S čelom?"

"A, nesplošno sem se izrazil! Nu, pa naj bo nesplošno. Tak kaj pomenijo te sanje?"

"Ne vem, Miša, kaj pomenijo!"

"Saj sem vedel, da ti tega ni pojasnil. Skrivnostnega in zamotanega ni tu seveda nič; to so zgolj vsakdanje blage neumnosti, da se tako izrazim. Toda istorija je bila nalašč vzporedna. Videl boš, kako bodo zdaj vsi svetohlinci pričeli govoriti in raznašati po vsej guberniji, češ: 'Kaj pomenijo te sanje?' Po mojem mnenju ima starec v resnici dober nos: zaduhal je kriminal. Pri vas nekaj smrdi."

"Kakšen kriminal?"

Rakitina je očividno nekaj sililo na jezik.

"V vaši družinici bo ta kriminal. Zgodil se bo med tvojima bratoma in tvojim bogatim očetom. Prav zato je tudi oče Zosima za vse slučaje trčil s čelom ob tla. In potlej, če se kaj zgodi: Oh, saj to je sveti starec napovedal, prerokoval je, da bo tako, — čeprav, kakšna prerokba je neki v tem, da je udaril s čelom ob tla? Ne, poreko ljudje, to je bil simbol, pripodoba in sam vrag si ga vedi kaj še! Raznesli bodo glas in ga ohranili v večnem spominu, češ: zločin je naprej uganil, zaznamoval je zločinca. Slaboumni zanesenjaki so zmerom taki: pred krmo se križa, v cerkev pa kamenje meče. Takšen je tudi tvoj starec: pravičnika s palico naganja, morilec se do tal priklanja."

(Dalje prihodnjik.)

nezmišl. Edini zmišl onega pogovora je bilo to, da sva se domenila za sestanek. Nato ni več plesala. Odpravila se je domov z mamico. Ko sem odhajal malce pred njo, me je spremila s pogledom do izhoda in bleak "spominčic" dvajsetletne mladenke me je spremljal takrat domov in me spremlja danes. Sledili so sestanki, prišla je ljubezen. Komaj je vzklija ta nežna pomladna cvetka, že so jo pričeli ruvati viharji intrig.

Mira je začela dvomiti v ljubezen, izgubljala je vero v človeka, vero v življenje. Temne misli so ji rojile po glavi. Ustrašil sem se jih. Prišel je grozni trenutek, imel sem le še toliko časa, da sem prišel k onemu brzemu vlaklu, o katerem je zmerom pravila, da jo bo nekoč strl. O tistih trenutkih groze ti nočem obširneje pripovedovati. Povem ti le, da so bili signalni udarci na zvon ob spuščanju zapornic zame udarci po duši, po srcu, po vsem telesu. Pomisli, jaz stojim tu na eni sami točki in zaman v območju nekaj deset metrov, dočim je vsa ostala proga nezastražena. Že slišim puhanje lokomotive, čelne luči se bližajo neizprosnu kakor oči, posasti. V tem trenutku sem se šele prav zavedel, koliko jo ljubim, zavedel sem se, da bom njeno gomilo prekril s preprogo iz samih spominčic, ki jih bom dnevnim zalival s solzami. Ko je vlak bobnel mimo, sem imel občutek, da vozi preko mene. O Gospod, reši jo, že je jaz ne morem... In rešil jo je, golo naključje jo je ohranilo pri življenju.

Tedaj, ko sem spoznal, koliko mi pomeni, sem pričel spet polagoma sanjati — o sreči! Vendar so mi bile rane nekdanjega silnega razočaranja zapustile brazgotine velike nezaupljivosti. Porodila se mi je peklenska misel. Ne obsojam me, boril sem se za zaupanje, za srečo. Hotel sem se le prepričati, razumeti, samo prepričati sem se hotel o iskrenosti njenih silno čustvenih pism, o njenem značaju in stanovitnosti. Preden komu zaupaš, glej, komu zaupaš, je star pregovor. In preden ženski zaupaš, dvakrat glej, kateri. Tako sem ravnal. Izdelal sem cel peklenski načrt, toda namen posvečuje sredstvo. Torej čuj: moje pisave še ni bila spoznala in tako sem ji pričel pisariti pod igmišljenim imenom topla pisma. Da je stvar bila izdeležim verjetnejša, sem si izposloval od Mirine prijateljice preko tretje osebe Mirin naslov, seveda samo pod pretezo. Torej cel bojni načrt. Igral sem dvojno vlogo, dve osebi samo v enem človeku. Spočetka mi je vse lepo priznala, da ji nekdo dvori s pismi, a da si ga prav nič ne želi spoznati, ker da pripada samemu meni. Imel sem, kakor vidiš najidealnejše nadzorstvo nad svojim dvojnikom. Polagoma "sva" na tega vsiljivca pozabila, kajti najina ljubezen je morala kljubovati drugim pomladnim viharjem. A vsiljivec ni pozabil Mire, bil je od silne vztrajen in ni takoj vrgel puške v koruzo. Pridobil je Mirino prijateljico za svojo stvar in s tem je dobil v roke silno močno orodje. Moj "drug", odnošno "jaz št. 2" je operiral vedno preko tretje osebe, da ga prijateljica osebno ni poznala. "Prijateljica" je spretno izkoristila "pomladne viharje" najine ljubezni in vplivala na moje arnivo tako, da se je naposled ujela v past. Ščasoma jo je le pričel zanimati neznan "ljubimec". Ob istem času, ko sem mislil, da mi je najbolj vdana in res vsa samo moja, ko mi je priznala, da je srečna in mi je prisegala ljubezen in zvestobo, se onstran groba, je dobil moj "drug" poziv na sestanek. To je bila strela z jasnega, ne ob kakem "pomladnem viharju", temveč pri najlepšem "solnčnem vremenu". Tega takrat res nisem pričakoval in ne bi mogel verjeti, če ne bi bil sam prejel pisma. Izprva sem imel namen iti samo do tu v svojem "bojnem pohodu" na deklaro stanovitnost. Toda satan me je spjel dalje. Zdal sem potreboval meso in kri za svojega "druga". Poiskal sem dobrega prijatelja, ki je vsaj na zunan naličeval človeku, kakršnega sem izpovedoval v pismih. Dolgo sem ga mrcal prositi, da je prevzel nevhvaležno vlogo. Napravila sva spet strateški načrt, zabilal sem važne podrobnosti, v eni uri sva bila gotova. In naslednji dan

Slika kaže čitalnico v uradu krajevne unije Ladies' Garment Workers v New Yorku.

na teren! Mogel sem torej gledati z lastnimi očmi, kako bo moja ljubljena Mira prišla na sestanek z "menoj št. 2!" Zabava to kar ni bila. Saj je res, da so bila pisma moja čista izpoved, toda to je jalova tolažba! Teoretično je stvar popolnoma drugačna. Vsekakor obstaja možnost, da bi se našel kje kak tak resničen vsiljivec, ki bi pisal enaka pisma in bil enako vztrajen.

Psihološko zanimiv je bil še moj sestanek z Miro naslednji dan. Prišel sem najboljšje volje in prinesel sem ji vijolice, kakor da ničesar ne slutim, le prav rahlo sem potipal, kaj je počela večeraj. Sijaj njenih oči, tisti čisti sijaj je postal hinavski, rekla je samo, da je bila pri modistini.

Res je šla z mojim prijateljem najprej do klobučarke, toda opravila je v desetih minutah in nato sta šla lepo na sprehod v Tivoli. Ali spoznavas prevečano 20-letno mladenko? Da se lahko potem izgovori, je šla za vsak primer najprej po "opravku". Ko sem se čez nekaj ur ponovno setal z Miro, je takoj na mojem obrazu spoznala, da moram nekaj vedeti. Brž je priznala sama od sebe tretjino, a dve zamočala. Vse zadevo mi je hotela prikazati v milejši obliki: da jo je oni dan slučajno srečal na ulici in da se ji je predstavil kot pisec onih pism in jo je tako dolgo prosil, da jo je slednjič le premamila, da mu je rekla: popoldne gre k modistini in jo na tej poti lahko spremi. Potem se je zaletavala iz ene laži v drugo, toda iz mojih klešč ni mogla več. Ko sem ji dejal, da jo je nekdo videl na sprehodu s tujim gospodom, me je skušala najprej prepričati s prisego in častno besedo: ni res, v Tivoliju sploh ni bila. Naposled se je izprevrgla v užaljenko: "Tistemu, ki ti je to povedal, se lahko zahvališ." In se je obrnila in šla. Dovolj! V slovo sem ji poslal košarico spominčic.

Boril sem se za zaupanje, a priboril sem grenko razočaranje. Poglej, če bi prestala to preizkušnjo, kako srečna bi lahko bila oba! Tako pa je bila tudi ona slednjič kaznovana. Moj prijatelj se ni dalje brigal zanjo, saj je imel svoje dekle. Edino, kar me pri vsej stvari veseli, je tole: njena "prijateljica" je dobila svojo lekcijo. Vidiš, takele "prijateljice" so problem zase. Iz najčistejše zavisti svetujejo "vedno le najboljše" in usodno je, da prav na zaljubljena dekleta silno vplivajo. — Koliko več bi bilo srečnih parov in zakonov, če bi bile ženske samostojnejše v mišljenju, razsodnejše, če bi poslušale predvsem svoje srce in svojo vest in se otresle zunanjih vplivov. Tako pa nosijo vsako čustvo in vsak doživljaj "prijateljici" na uho, ki si iz njega napravi svojo zabavo po svoje.

— Ljubezni si pa ne želim več. To je najmočnejše vseh čustev, ki te zasuzni vsa. Taval bam takole sam po tem božjem svetu, edine prijateljice in tolažnice so mi te nedolžne cvet-

VAŠE DRUŠTVO

Koliko je vredno Vaše društvo, ustanova, zbor, klub, ali dom? Da-li zasluži, da tudi širša javnost izve sanj potem "Narodnega Adresarja", ki bo uvrstil zapla o kakih 6.000 raznih organizacij?

Ako čast Vaše organizacije toliko zasluži, pošljite takoj (1) ajeno ime, (2) kje in kdaj obdržate svoje seje, (3) imena predsednika, tajnika in blagajnika, in (4) društveno addresso "NARODNEMU ADRESARJU", 156 Fifth Avenue, New York City. (Ni treba vpisovati podatke glede podružnic naših Jednot in Zvez).

ke... Boris se je zagledal v spominčice pred seboj, kakor bi hotel najti med njimi dvoje krasnih, velikih spominčic, s tistim nepozabnim nedolžnim sijajem.

Gerhard Hauptmann in stražnik

Lepe navade se čedalje bolj izgubljajo in spoštovanje pred veličinami izginja dan za dnem.

Prejšnji teden je odjezdil Gerhard Hauptmann v živalski vrt. Ves zamišljen je zajezdil na prepevčano pot.

Izenada je obstal pred njim stražnik, kakor bi bil iz tal zrasel.

"Menda ne veste, kdo sem?" ga je skromno vprašal pisatelj.

"O, že vem. Goethe ste, toda po tej poti vzlic temu ne boste jezdili!"

Španski in francoski zlatnik

Vitez Rohan je bil stražnik kvartala in je zmeraj igral "solnčni kraljem" Ludovika XIV. Nekoč je vitez izgubil večnjo vsoto in je hotel plačati svoj dolg s španskimi zlatniki, medtem ko je Ludovik zahteval francoske. Vitez ni rekel nič sode. Našel je zahtevane francoske zlatnike na mizo, potegnje, ne da bi bil z očmi trenil, grabil španske zlatnike in jih gugal skozi okno.

"Če vas kralj ne mara imeti je rekel, "vas tudi jaz ne morem potrebovati!" Po teh besedah je priklonil in šel.

Ludovik odtlej ni nikoli hotel kvartal z njim.

Agitirajte za Prosveto

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vsakega člana ali nečlana \$0.05 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri sestankih \$1.50 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, niti, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša katalina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Člani lista Prosveta je:

Za Zdrni države in Kanado \$0.05	Za Cincro in Chicago je \$0.10
1 teden in..... 4.30	1 teden in..... 4.30
2 tednika in..... 2.50	2 tednika in..... 2.50
3 tednika in..... 2.40	3 tednika in..... 2.40
4 tednika in..... 1.30	4 tednika in..... 1.30
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... nič
Za Evropo je..... \$0.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša katalina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahvaloval sam svoj teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako stopil naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite teden in ga pripišite k moji naročnini od slednjega časa moje družine:

2)..... Čl. družina št.....

3)..... Čl. družina št.....

4)..... Čl. družina št.....

5)..... Čl. družina št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjižice, koledarje, letake itd. v slovenem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in dr.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmernne, unijako delo prva vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na faljo tudi vsa ustrezna pojasnila